

Gymnasieexamen inom byggbranschen

Läroplan för de yrkesinriktade examensdelarna

Kompetensområdet för husbyggnad, husbyggare

Läroplanen godkänd av styrelsen för Ålands Gymnasium 14.02.2017

REVIDERAD 17.4.2018 och 20.11.2018

Innehåll

1	INLEDNING.....	3
1.1	Utbildningens mål.....	4
1.2	Samverkan med arbetslivet.....	4
1.3	Kompetensområdets uppbyggnad.....	5
2	YRKESINRIKTADE EXAMENSDELAR.....	8
2.1	Grundläggningsarbeten 25 kp.....	8
	Krav på yrkesskicklighet.....	8
	Bedömning.....	9
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	14
2.2	Arbeten i stomskedet 50 kp.....	17
	Krav på yrkesskicklighet.....	17
	Bedömning.....	17
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	22
2.3	Avslutande arbeten inomhus, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp.....	25
	Krav på yrkesskicklighet.....	25
	Bedömning.....	25
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	28
2.4	Ytterbeklädnads- och takarbeten, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp.....	30
	Krav på yrkesskicklighet.....	30
	Bedömning.....	30
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	33
2.5	Murning, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp.....	35
	Krav på yrkesskicklighet.....	35
	Bedömning.....	35
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	38
2.6	Plattsättning, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp.....	41
	Krav på yrkesskicklighet.....	41
	Bedömning.....	41
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	44
2.7	Timmerbyggande, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp.....	47
	Krav på yrkesskicklighet.....	47
	Bedömning.....	47
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	50
2.8	Byggnadsreovering, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp.....	52
	Krav på yrkesskicklighet.....	52

Bedömning	52
Sätt att påvisa yrkesskickligheten	57
2.9 Byggnadsrenovering av trähus, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp	58
Krav på yrkesskicklighet	59
Sätt att påvisa yrkesskickligheten	63
Beskrivning av yrkesprovet	63

1 INLEDNING

Utbildningen som leder till gymnasieexamen inom byggbranschen ska ge den studerande möjlighet att utveckla kunnande som behövs för att arbeta i branschen som husbyggare.

Det åländska arbetslivet har behov av arbetskraft som har både ett brett och specialiserat kunnande. Undervisningen är inriktad på ett rationellt, säkert och miljömässigt hållbart byggande.

Språkkunskaper, förmåga att kommunicera och social kompetens är viktiga färdigheter för dagens och morgondagens yrkesverksamma. Det gäller att på ett positivt sätt kunna marknadsföra sig själv, det företag eller den organisation där man är anställd eller sitt eget företag. Utbildningen ska sporra studeranden att utveckla språkliga och kommunikativa färdigheter så att hen på ett framgångsrikt sätt kan agera i sitt framtida liv.

Dagens och morgondagens yrkesutövare kommer att verka på en mer mångkulturell arbetsmarknad. Detta innebär att yrkesverksamma i branschen måste vara beredda att möta andra kulturer och umgängesmönster. Utbildningen ska därför ge studerande en grundläggande insikt i mångkulturella frågor.

Utbildningen ska medvetandegöra studeranden om vikten att utföra sitt arbete på ett sådant sätt att kundernas förväntningar beaktas i varierande situationer. Byggbranschen hanterar stora ekonomiska värden och studerande ska lära sig beakta detta. Studeranden bör också känna till kundens och konsumenters rättigheter och skyldigheter.

Arbetslivet präglas alltmer av projektinriktade arbetsätt. Detta förutsätter en god samarbetsförmåga och utbildningen ska inriktas på att ge studerande möjlighet att utveckla kompetenser att arbeta i teamwork.

För att säkra framtida existens måste alla vinnlägga sig om att arbeta för en hållbar utveckling. Allt fler företag blir medvetna om att miljöcertifiering innebär en konkurrensfördel. Utbildningens uppgift är att ge studeranden ett sådant kunnande och en sådan övertygelse att hen är bered att arbeta för en hållbar utveckling både i sitt arbete och vardagsliv.

Hälsa och arbetarskydd har prioritet i utbildningen. En husbyggare måste arbeta ergonomiskt och säkert för att förebygga förslitningar och andra arbetsskador. Studeranden ska i sin utbildning få kännedom om föreskrifter och anvisningar om arbetarskyddet och implementera dessa i sin verksamhet. Studeranden ska lära sig identifiera olika faror och hälsorisker, såväl fysiska som psykiska. Studeranden ska under utbildningen lära sig hur olika riskmoment kan förebyggas och hur arbetstagare och arbetsgivare på ett konstruktivt sätt kan hantera risker och skador.

Gymnasieexamen inom byggbranschen ska ge studerande kunnande och yrkesskicklighet att verka i branschen samt ge grunder för fortsatta studier. Utbildningen ska också stödja de studerandes personlighetsutveckling och ge studerande förutsättningar att verka som aktiva medlemmar i samhället.

1.1 Utbildningens mål

Målet med gymnasieexamen inom byggt teknik är att ge studeranden en kvalitativ och bred utbildning för att verka i byggnadsbranschen samt ett hantverkskunnande i att planera, genomföra, dokumentera och kvalitetssäkra sitt arbete.

Sysselsättningsmöjligheterna bedöms vara goda eftersom nyproduktion, ombyggnader och renoveringar sker kontinuerligt. Utbildningen ska utveckla studerandens förståelse för sin egen och yrkets betydelse i arbets- och samhällslivet. I byggnadsbranschen förändras och utvecklas arbetsmetoder, material, verktyg och hjälpmedel kontinuerligt. Utbildningen ska ge studeranden möjlighet att utveckla sin kreativitet och initiativförmåga så att hen har beredskap för förändringar och kan verka som entreprenör.

En studerande ska både under och efter studierna känna tillfredsställelse med sitt yrkesval. Under utbildningen ska hen ges möjligheter att utveckla sig som individ och inom sitt yrke så att studeranden blir en tillgång för arbets- och samhällsliv.

Utbildningen ger allmän högskolebehörighet. På basis av en nordisk överenskommelse ger examen också behörighet för högskolestudier i Norden. För att konkurrera om mer kvalificerade uppgifter i branschen krävs ofta mer kvalificerat kunnande som förvärfvas på högskolenivå. Studerande som har siktet inställt på högskolestudier rekommenderas välja den högskoleförberedande utbildningshelheten (HUTH) som ger bredare behörighet för vidare studier. Den högskoleförberedande utbildningshelheten ger också konkurrensfördelar vid ansökan till yrkeshögskola samt djupare grundkunskaper i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap.

Efter avlagd gymnasieexamen inom byggbranschen ska studeranden kunna arbeta som anställd, men också som egen företagare. Examensbenämningen är **husbyggare**.

1.2 Samverkan med arbetslivet

Utbildningen i skolan och lärande i arbete som sker ute på olika arbetsplatser, ska tillsammans utgöra en helhet som motsvarar utbildningens mål. Gymnasieexamen inom byggbranschen innefattar minst 30 kompetenspoäng lärande i arbete (LIA). LIA är en viktig del av utbildningen och ger studeranden möjlighet att möta de reella krav som branschen ställer. LIA ska ge studeranden möjlighet att öka och finslipa sin kompetens i praktiska och verkliga situationer. Då en studerande under en längre sammanhängande period får delta och verka på en arbetsplats utvecklas förståelse för vad arbetet innebär och vilka krav som ställs på en yrkesverksam person i branschen. LIA och samverkan med arbetslivet är också ett sätt att förmedla vikten av ständigt lärande och arbetslivets krav på ständig kompetensutveckling. Lärande i arbete ger insikt i och förståelse för företagandets villkor.

Studerandes erfarenheter från arbetsplatsen ska på olika sätt utnyttjas i skolan och arbetslivet får genom LIA en inblick i skolans verksamhet.

Det är möjligt att arbetsplatsförlägga hela eller delar av examensdelarna.

Skolan ska etablera ett samarbete med olika företag och organisationer så att studerande har tillgång till LIA som en kvalitativ och målinriktad del av utbildningen. Studeranden, skolan och företaget/organisationen tecknar ett skriftligt LIA-avtal som klargör målen, villkor och vederbörandes rättigheter och skyldigheter. Studeranden har rätt till kontinuerlig handledning under perioderna av LIA.

När en studerande kommer till den arbetsplats där LIA ska genomföras ska hen veta vad som förväntas. På motsvarande sätt måste den eller de ansvariga på arbetsplatsen vara införstådda med mål och syfte med inläring i arbete och vad den studerande ska få ut av LIA-perioden och hur den ska bedömas. För den enskilde studeranden och för den ansvariga på arbetsplatsen är det viktigt att ansvarig lärare besöker arbetsplatsen för att på olika sätt ge sitt stöd.

Yrkesprovet kan genomföras under LIA-perioderna.

1.3 Kompetensområdets uppbyggnad

Gymnasieexamen inom byggbranschen består av

- yrkesinriktade examensdelar, 135 kompetenspoäng, varav 75 kompetenspoäng är obligatoriska och 60 kompetenspoäng är valbara
- gemensamma examensdelar, allmänna ämnen, 35 kompetenspoäng
- fritt valbara examensdelar, 10 kompetenspoäng.

Omfattningen av en examen är 180 kompetenspoäng inom kompetensområdet för husbyggnad, husbyggare. Studierna är fördelade på tre läsår, men studietiden kan variera individuellt.

En studerande kan i sin examen ta in examensdelar från andra kompetensområden om detta breddar eller fördjupar studerandens yrkeskompetens. Utöver detta kan studerande även ta in i sin examen examensdelar som är nationellt godkända.

En studerande kan i sin examen avlägga den högskoleförberedande utbildningshelheten (HUTH) som består av studier enligt Ålands lyceums läroplan i svenska, engelska, matematik, geografi, fysik, kemi och samhällskunskap.

Utbildningen som leder till gymnasieexamen inom byggbranschen följer Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och den grundläggande yrkesutbildningen (99US2/31.5.2016; ÅLR 2016/3900). Enligt denna läroplansgrund ska utbildningsstyrelsens examensgrunder för yrkesinriktad grundexamen inom byggnadsbranschen (föreskrift 76/011/2014, 4/011/2015, 43/011/2015) utgöra grund för de yrkesinriktade examensdelarna. Läroplanen i allmänna ämnen inom grundläggande yrkesutbildning utfärdad av Ålands landskapsregering reglerar undervisningen i gemensamma examensdelar (100US2/31.5.2016; ÅLR 2016/3902). Pedagogiskt upplägg, värdegrund, grund för fritt valda examensdelar samt bedömning och betyg beskrivs i Läroplan för Ålands yrkesgymnasium, allmän del för utbildning som leder till gymnasieexamen med yrkesinriktning fastställd av styrelsen för Ålands gymnasium 20.9.2016.

Uppbyggnaden av utbildningen för gymnasieexamen inom byggbranschen framgår av nedanstående tabell:

GYMNASIEEXAMEN INOM BYGGBRANSCHEN MED EXAMENS BENÄMNINGEN HUSBYGGARE			
180 kompetenspoäng			
OBLIGATORISKA YRKESINRIKTADE EXAMENSDELAR, 75 kp			
Åländsk kod	Examensdelens namn	Kp	Utb.styr. kod
2.1	Grundläggningsarbeten	25 kp	2.1.1
2.2	Arbeten i stomskedet	50 kp	2.2.1
VALBARA YRKESINRIKTADE EXAMENSDELAR, 60 kp			
2.3	Avslutande arbeten inomhus	15 kp	2.6.1
2.4	Ytterbeklädnads- och takarbeten	15 kp	2.6.2
2.5	Murning	15 kp	2.6.3
2.6	Plattsättning	15 kp	2.6.4
2.7	Timmerbyggande	15 kp	2.6.10
2.8	Byggnadsrenovering	15 kp	2.6.11
2.9	Byggnadsrenovering av trähus	15 kp	2.6.49
VALBARA EXAMENSDELAR, 10 kp			
GEMENSAMMA EXAMENSDELAR, ALLMÄNNA ÄMNEN, 35 kp			
	Kunnande i kommunikation och interaktion - Svenska 5 kp - Engelska 4 kp - Språk 2 kp	11 kp	
	Kunnande i matematik och naturvetenskaper - Matematik 6 kp - Fysik och kemi 2 kp - IKT 1 kp	9 kp	
	Kunnande som behövs i samhället och arbetslivet - Samhällsfärdigheter 1 kp - Arbetslivsfärdighet 1 kp - Företagsamhet och företagsverksamhet 1 kp - Upprätthållande av arbetsförmåga, idrott, motion och hälsokunskap 5 kp	8 kp	
	Socialt och kulturellt kunnande - Kännedom om olika kulturer 2 kp - Miljö- och hållbarhetskunnande 1 kp - Svenska 1 kp - Engelska 2 kp - Samhällsfärdigheter med inriktning på det åländska samhället och kulturen 1 kp	7 kp	

En studerande kan ersätta en valbar yrkesinriktad examensdel omfattande 15 kp (någondera av examensdelarna "Murning", "Plattsättning" eller "Timmerbyggande") med studier i Ålands lyceum för att avlägga den högskoleförberedande utbildningshelheten.

2 YRKESINRIKTADE EXAMENSDELAR

2.1 Grundläggningsarbeten 25 kp

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande kan

- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen
- ta emot, lagra och skydda material som behövs vid grundläggningsarbeten enligt dispositionsplanen för arbetsplatsen
- tolka byggnadsritningar, göra materialberäkningar i anslutning till grundläggningsarbetena
- utföra fyllnings-, isolerings-, dränerings-, avlopps-, värmeisolerings- och vattenisoleringsarbeten i anslutning till grunden för en byggnad
- assistera i schaktningsskedet och utföra mätningar med grundläggande mätredskap
- utföra form-, armerings-, betong-, rivnings- och efterbehandlingsarbeten i anslutning till grunderna samt montera grundelement och mura grunder med murblock
- utföra förarbeten och avslutande arbeten i anknytning till sitt arbete
- hålla temporära VVS- och eltekniska installationer i funktionsdugligt skick och assistera vid VVS- och eltekniska installationer
- sortera avfall och återvinna material
- verka under de föränderliga förhållandena på byggarbetsplatsen
- ta hänsyn till byggplatsens övriga entreprenörer och aktörer samt beakta kvalitetskraven vid byggande
- utveckla de egna starka sidorna för produktiv verksamhet genom att utnyttja sakkännedomen i arbetsgemenskapen
- handla i enlighet med sina rättigheter, intressen och skyldigheter
- i arbetet beakta materialens egenskaper och huvudprinciperna för hur olika slags grundkonstruktioner fungerar
- använda vanliga arbetsredskap vid grundläggningsarbeten
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan.

Den studerande kan använda följande arbetsredskap:

- betongvibrator
- vinkelslipmaskin
- murbruksblandare
- markvibrator
- motorsåg eller kedjesåg
- lyftutrustning
- byggcirkel

- armeringsklipp
- bockningsmaskin
- tryckluftsspikpistol och kompressor
- bormaskin
- pikmaskin
- cirkelsåg

Den studerande ska avlägga eller ha gällande

- kort för heta arbeten
- arbetssäkerhetskort
- grundfärdigheter i första hjälpen

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledt sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetet som helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer handledt arbetsanvisningarna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar handledt enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av grundläggningsmetoder

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utför med handledning de vanligaste jordbyggnads-, avlopps-, dränerings- och isoleringsarbetena i anslutning till grundläggningsarbeten • assisterar vid mättningsarbeten • utför sedvanliga form-, armerings-, betong-, rivnings- och efterbehandlingsarbeten i samband med grundläggning som medlem i ett arbetsteam utan att orsaka störningar • fungerar som medlem i ett murningsteam utan att orsaka störningar
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utför enligt givna anvisningar de vanligaste jordbyggnads-, avlopps-, dränerings- och isoleringsarbetena i anslutning till grundläggningsarbeten • utför handledd mättningsarbeten med grundläggande mättningsredskap • utför sedvanliga form-, armerings-, betong-, rivnings- och efterbehandlingsarbeten i samband med grundläggning enligt givna anvisningar som medlem i ett arbetsteam • murar handledd grundblock enligt färdiga styrlinjer
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför enligt ritningar de vanligaste jordbyggnads-, avlopps-, dränerings- och isoleringsarbetena i anslutning till grundläggningsarbeten nästan självständigt • använder grundläggande mättningsredskap i olika skeden av grundläggningsarbeten • utför sedvanliga form-, armerings-, betong-, rivnings- och efterbehandlingsarbeten i samband med grundläggning enligt ritningar som medlem i ett arbetsteam • murar grundblock enligt färdiga styrlinjer

Behärskande av montering av grundläggningsselement

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utför assisterande uppgifter i anslutning till arbetet med grundläggningsselement
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • fungerar handledd som medlem i ett arbetsteam vid montering av grundläggningsselement utan att orsaka störningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • fungerar som medlem i ett arbetsteam vid montering av grundläggningsselement

Behärskande av arbetsredskap och material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen vid grundläggningsarbeten i bekanta arbetssituationer, men behöver handledning ibland • skyddar och lagrar material under handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen vid grundläggningsarbeten i bekanta arbetssituationer • använder material omsorgsfullt och ekonomiskt enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • väljer redskap som lämpar sig för arbetet och använder redskapen och materialen i varierande arbetssituationer • använder material självständigt på ett omsorgsfullt och ekonomiskt sätt

Sortering av avfall

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • sorterar avfall med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • sorterar avfall enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • håller arbetsmiljön ren och i ordning under hela arbetsskedet • beaktar betydelsen av återvinning och sortering

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Kännedom om skedena på en byggarbetsplats

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner i huvuddrag till de olika skedena på en byggplats från grundläggning till färdig konstruktion • klargör med handledning typiska samarbetsparter i byggbranschen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • känner till de olika skedena på en byggplats så att han kan/hon förbereda sig för kommande arbetsuppgifter • klargör typiska samarbetsparter i byggbranschen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • känner till byggplatsens organisation samt grundandet och underhållet av den så väl att han/hon kan arbeta enligt arbetsledningens anvisningar • klarlägger typiska samarbetspartner inom byggbranschen och strukturen hos företagsverksamheten inom byggbranschen

Att fungera på en byggplats

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • bedömer handledd arbetets och företagandets betydelse i byggbranschen • känner till hur kvaliteten på byggandet definieras och iakttar kvalitetsbestämmelserna med handledning • kan ingå ett arbetsavtal
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • bedömer arbetets och företagandets betydelse i byggbranschen • känner till kvalitetsbegreppet och vet hur det egna arbetet inverkar på kvaliteten • känner till arbetslagstiftningen och kollektivavtalen så väl att han/hon förstår sina egna rättigheter och skyldigheter
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • bedömer vilka effekter en allt mer internationell ekonomi har på företagsverksamheten inom byggbranschen • känner till bestämmelser och lagstiftning som reglerar byggarbeten och tillämpar dem i det egna arbetet • känner till arbetslagstiftningen och kollektivavtalen och kan tillämpa dem i sitt arbete

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • identifierar de vanligaste materialen som används vid grundläggning • identifierar de vanligaste jordarterna och vet vilka grundläggnings- och grundförstärkningsmetoder som lämpar sig bäst för dem
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • känner till materialens användningsändamål och kan hantera dem • känner till hur olika material inverkar på torkning, tjälning, komprimerbarhet och bärförmåga
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • känner till materialens tekniska och fysikaliska egenskaper • känner till kvalitetskraven på tjäl- och fuktisoleringars fysikaliska funktion

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • kan de vanligaste ritningsbeteckningarna på en byggarbetsplats
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • söker självständigt sådana detaljer från ritningar som anknyter till de egna arbetsuppgifterna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • tolkar byggnadsritningar i anslutning till grundkonstruktioner och kan utifrån dem göra enkla materialberäkningar

	<ul style="list-style-type: none"> • tolkar områdesplanerna för byggena så att han kan arbeta enligt dem
--	---

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och förorsakar inte fara • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna • beaktar handledd upprätthållandet av funktions- och arbetsförmågan i sitt arbete.
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service • är motiverad att ha sunda livsvanor samt upprätthålla funktions- och arbetsförmågan.
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa • bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet och sörjer självständigt för arbetssäkerheten i den egna arbetsmiljön • är motiverad att ha sunda livsvanor samt självständigt upprätthålla och främja funktions- och arbetsförmågan.

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Grundläggningsarbeten" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga att ta sig an grundläggning av ett bygge. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Grundläggningsarbeten" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningsvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissas sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Grundläggningsarbeten" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.2 Arbeten i stomskedet 50 kp

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande kan

- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen.
- göra material- och arbetsåtgångsberäkningar samt mätningar i anslutning till stombyggande med hjälp av grundläggande mätinstrument, t.ex. måttband, vattenpass, avvägningsinstrument, planlaser och rörlaser
- utföra ytter- och mellanväggsarbeten samt stomarbeten för yttertak jämte isoleringsarbete enligt planer och handlingar
- ta emot, förflytta och bearbeta material som används vid stomarbeten, t.ex. betong, tegel, trä, stål eller annat material som allmänt används och uppfyller kraven i byggföreskrifterna
- montera fönster och dörrar av trä
- muntligt presentera och utvärdera sitt eget arbete och dess kvalitet
- utföra de igångsättningsarbeten och avslutande arbeten som hör till arbetet
- sortera avfall och återvinna material
- beakta materialens egenskaper och samverkan
- beakta huvudprinciperna för hur en konstruktion fungerar samt hur fukt, klimat och årstider inverkar på materialens funktion
- ta hänsyn även till byggplatsens övriga entreprenörer och aktörer
- beakta VVS- och eltekniska installationer i sitt arbete
- använda vanliga arbetsredskap vid stomarbeten
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan
- montera räcken för åstak
- använda personlyft
- montera räcken för bjälklagskanter
- använda tecken för dirigering av lyftkran
- resa en två meter hög ställning
- använda tegelskärare

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledt sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar handledd enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av metoder för stomarbeten

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • fungerar som assisterande medlem i ett arbetsteam utan att orsaka störningar • utför mätningar, men det finns fortfarande brister i tillförlitligheten
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utför enkla stomkonstruktioner som uppfyller kvalitetskraven enligt givna anvisningar • utför mätningar och fungerar som medlem i en mätningssgrupp samt beaktar principen för modulmåtsättning
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför enligt ritningar och givna anvisningar enkla stomkonstruktioner som uppfyller kvalitetskraven • utför mätningar självständigt och tillförlitligt

Behärskande av montering av dörrar och fönster

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utför assisterande arbete vid montering av dörrar och fönster
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • monterar dörrar och fönster med handledning

Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • monterar fönster och dörrar i ett arbetsteam
--------------	--

Behärskande av arbetsredskap och material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • använder arbetsredskap och material som är vanliga vid ett husbygge i bekanta arbetssituationer, men behöver ibland handledning • skyddar och lagrar material med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • använder rätt material och rätta verktyg i enlighet med arbetsskedet i bekanta situationer • använder material omsorgsfullt och ekonomiskt enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • väljer arbetsredskap som är lämpliga för arbetet samt använder arbetsredskap och material under varierande förhållanden • använder material självständigt på ett omsorgsfullt och ekonomiskt sätt

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner till de viktigaste ritningsbeteckningarna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • kan ritningsbeteckningarna • söker handledd den information som behövs i det egna arbetet från tillståndshandlingar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • kan ritningsbeteckningarna och kan beräkna materialåtgången utgående från ritningarna • känner till innehållet i de tillståndshandlingar och genomförandedokument som behövs vid husbyggnad och kan från handlingarna söka den information som behövs i det egna arbetet

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner till de vanligaste stom- och värmeisoleringsmaterialen och vet deras huvudsakliga användningsändamål
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • känner till de fysikaliska egenskaperna hos de vanligaste stom- och isoleringsmaterialen

Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • känner till materialens fysikaliska och brandtekniska egenskaper så väl att hen förstår betydelsen av att arbeta omsorgsfullt och identifierar de kritiska momenten i isoleringsarbetet
-----------------	---

Kännedom om VVS- och eltekniska system

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • assisterar vid VVS- och eltekniska installationer enligt givna anvisningar.
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar i huvuddrag de tekniska systemen i ett hus (el-, uppvärmnings-, avlopps- och ventilationsarbeten)
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar ett hus tekniska system (el-, uppvärmnings-, avlopps- och ventilationsarbeten) så, att han/hon i sitt arbete kan bereda sig på installationen av dessa system.

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Beaktande av hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna • känner till säkerhetskraven i samband med stomarbeten och kan montera skyddsräcken, ställningar och skydd enligt anvisningar och bestämmelser • beaktar säkerhets- och hälsoaspekter i planeringen av det egna arbetet samt upprätthåller säkerhet och ergonomi i arbetsmiljön i bekanta situationer
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service • arbetar på ett säkert sätt och beaktar självständigt riskfaktorerna i arbetsmiljön • beaktar säkerhets- och hälsoaspekter i planeringen av det egna arbetet samt upprätthåller säkerhet och ergonomi i arbetsmiljön
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa • bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet • sörjer självständigt för arbetssäkerheten i den egna arbetsmiljön

	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar säkerhets- och hälsoaspekter i planeringen av det egna arbetet och upprätthåller säkerhet och ergonomi i arbetsmiljön samt tillämpar kunskaperna även i oväntade situationer
--	--

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgång, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför arbetet enligt den beräknade åtgången

Interaktion och samarbete

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • tar i enlighet med anvisningarna hänsyn till andra yrkesgruppers arbete vid byggplatsen • samarbetar med medlemmarna i arbetsteamet
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • tar hänsyn till andra yrkesgruppers arbete vid byggplatsen • samarbetar konstruktivt med olika slags människor och är en aktiv medlem i arbetsteamet
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar i sitt arbete den övriga verksamheten på byggplatsen och kan söka information t.ex. om beställningar och installationer • samarbetar konstruktivt med olika slags människor och är en aktiv medlem i arbetsteamet samt främjar teamets verksamhet

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Arbeten i stomskedet" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga att utföra byggnadsarbeten i stomskedet såsom ytter- och mellanväggar, stommar för takkonstruktion och montering av fönster och dörrar. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Arbeten i stomskedet" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetsituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningssvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissar sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Arbeten i stomskedet" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.3 Avslutande arbeten inomhus, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande kan

- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen samt utföra material- och arbetsåtgångsberäkningar
- utföra avslutande arbeten inomhus, så som skivbeklädnads- och panelarbeten för väggar och tak samt golvläggning med parkett, laminat och bräder och listarbeten, samt utföra mätningar i anslutning till avslutande arbeten inomhus
- ta emot, förflytta och bearbeta material som används vid avslutande arbeten inomhus
- utföra de igångsättningsarbeten och avslutande arbeten som hör till arbetet
- sortera avfall och återvinna material
- muntligt presentera och utvärdera sitt eget arbete och dess kvalitet
- i sitt arbete beakta materialens egenskaper och samverkan samt de krav ytstrukturen ställer
- använda vanliga arbetsredskap för avslutande arbeten inomhus
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledt sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna under handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar handledd enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av arbetsmetoder

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utför enkla inredningstimmermansarbeten under handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utför lättare inredningstimmermansarbeten utgående från givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför inredningstimmermansarbeten utgående från givna planer

Behärskande av arbetsredskap och material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen för inredningstimmermansarbeten i bekanta arbetssituationer, men behöver ibland handledning • skyddar och lagrar material under handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen för inredningstimmermansarbeten i bekanta arbetssituationer • använder material omsorgsfullt och ekonomiskt enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • väljer arbetsredskap som lämpar sig för arbetet och använder redskapen och materialen i varierande arbetssituationer • använder material omsorgsfullt och ekonomiskt

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • kan från ritningar utläsa konstruktioner och material i inredningsskedet
-----------------	--

Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • väljer material utgående från ritningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför timmermansarbeten i inredningsskedet utgående från ritningar och kan beräkna materialåtgången på basis av ritningarna

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner igen de vanligaste innerbeklädnadsmaterialen och infästningarna och känner till deras huvudsakliga användningsändamål
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar med handledning i sitt arbete de fysikaliska egenskaperna hos innerbeklädnadsmaterialen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar materialens fysikaliska egenskaper i sitt arbete

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa • bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utvärderar sitt arbete med handledning • beräknar arbets- och materialåtgången med handledning.
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utvärderar sitt arbete

	<ul style="list-style-type: none"> beräknar arbets- och materialåtgången, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet.
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> utvärderar sitt arbete i enlighet med kvalitetskraven utför arbetet enligt den beräknade åtgången

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Avslutande arbeten inomhus" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga att i ett arbetsteam eller ensam utföra arbeten i inredningsskedet på en byggarbetsplats. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Avslutande arbeten inomhus" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningssvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att

det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissas sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Avslutande arbeten inomhus" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.4 Ytterbeklädnads- och takarbeten, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande eller examinandan kan

- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen samt utföra material- och arbetsåtgångsberäkningar
- utföra ytterbeklädnadsarbeten med träpanel från vindskyddet till en färdig yta, bygga smygar och montera foder inklusive takfotsinklädnad
- utföra takläggning med tegel, profilplåt eller takschingel från takstolar till en färdig yta
- ta emot, förflytta och bearbeta material som används i arbetet
- utföra de igångsättningsarbeten och avslutande arbeten som hör till arbetet
- sortera avfall och återvinna material
- muntligt presentera och utvärdera sitt eget arbete och dess kvalitet
- i sitt arbete beakta materialens egenskaper, olika fastsättningsmaterial och nödvändiga stödkonstruktioner
- använda vanliga arbetsredskap vid ytterbeklädnads- och takarbeten
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan.

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledt sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar handledd enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av arbetsmetoder

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utför enkla ytterbeklädnadsarbeten med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utför lättare ytterbeklädnadsarbeten utgående från givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför ytterbeklädnadsarbeten utgående från givna planer

Behärskande av arbetsredskap och material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen för ytterbeklädnadsarbeten i bekanta situationer, men behöver ibland handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen för ytterbeklädnadsarbeten i bekanta arbetssituationer
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • väljer arbetsredskap som är lämpliga för arbetet samt använder arbetsredskap och material i varierande arbetssituationer

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • kan från ritningar utläsa konstruktioner och material för ytterbeklädnadsskedet
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • väljer material på basis av ritningar

Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> utför ytterbeklädnadsarbeten utgående från ritningar och kan på basis av ritningar beräkna det material som behövs
--------------	--

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> känner igen de vanligaste ytterbeklädnadsmaterialen och infästningarna samt känner till deras huvudsakliga användningsändamål skyddar och lagrar material med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> beaktar med handledning i sitt arbete de fysikaliska egenskaperna hos ytterbeklädnadsmaterialen använder material omsorgsfullt och ekonomiskt enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> beaktar i sitt arbete de fysikaliska egenskaperna hos materialen använder material självständigt på ett omsorgsfullt och ekonomiskt sätt

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> svarar för säkerheten i sin verksamhet iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> utvärderar sitt arbete med handledning beräknar arbets- och materialåtgången med handledning.
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> utvärderar sitt arbete

	<ul style="list-style-type: none"> beräknar arbets- och materialåtgången, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet.
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> utvärderar sitt arbete i enlighet med kvalitetskraven utför arbetet enligt den beräknade åtgången

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Ytterbeklädnads- och takarbeten" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga genom att i ett arbetsteam eller ensam utföra ytterbeklädnadsarbeten på en byggarbetsplats. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Ytterbeklädnads- och takarbeten" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningssvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att

det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissas sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Ytterbeklädnads- och takarbeten" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.5 Murning, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande kan

- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen samt utföra material- och arbetsåtgångsberäkningar
- utföra de mätningar som behövs i murningsarbetet
- mura en konstruktion enligt planerna
- ta emot, förflytta och bearbeta material som används i murningsarbetet
- utföra de igångsättningsarbeten och avslutande arbeten som hör till arbetet
- sortera avfall och återvinna material
- ta byggplatsens övriga entreprenörer och aktörer i beaktande
- muntligt presentera och utvärdera sitt eget arbete och dess kvalitet
- i sitt arbete beakta materialens egenskaper och samverkan samt brand- och kvalitetsnormerna
- använda vanliga arbetsredskap vid murningsarbeten
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledd sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar handledd enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av arbetsmetoder

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • assisterar i murningsarbeten men behöver ännu handledning i arbetsmetoderna samt murar enligt givna murningslinjaler grundblock och konstruktioner som ska täckas • kan beräkna tegelstenarnas höjdfördelning, men arbetet kräver handledning, och kan märka ut tegelindelningen med ett givet fogmått • kan handledd de normala mätningsarbetena, arbetsätten och åtgången i sedvanliga murningsarbeten • fungerar som assisterande medlem i ett murningsteam utan att orsaka störningar
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • gör enligt ritningar och givna anvisningar och linjaler enkel murning som med ytbehandling uppfyller kraven (t.ex. tunn slamning eller målning) • beräknar tegelindelningen och märker ut skifthöjder på murningslinjaler • kan i huvuddrag de normala mätningsarbetena, arbetsätten och åtgången i sedvanliga murningsarbeten • fungerar som assisterande medlem i ett murningsteam
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör enligt ritningar och givna anvisningar och linjaler enkel renmurning som uppfyller kvalitetskraven • beräknar tegelindelningen och märker självständigt ut höjder på murningslinjaler till exempel med hjälp av ett avvägningsinstrument • kan de normala mätningsarbetena, arbetsätten och åtgången i sedvanliga murningsarbeten • fungerar som medlem i ett murningsteam

Behärskande av arbetsredskap och material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • använder vanliga arbetsredskap för murning i bekanta arbetssituationer, men behöver ibland handledning • skyddar och lagrar material med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • använder rätta verktyg i de olika arbetsskedena i bekanta situationer • använder material omsorgsfullt och ekonomiskt enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • väljer redskap som lämpar sig för arbetet och använder redskapen och materialen i varierande arbetssituationer • använder material självständigt på ett omsorgsfullt och ekonomiskt sätt

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utläser från ritningar de objekt som ska muras och känner till ritningsbeteckningarna för murning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • väljer material på basis av ritningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför murningsarbeten utgående från ritningar och kan beräkna material på basis av ritningarna

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner igen de vanligaste murmaterialen och fästelementen samt deras huvudsakliga användningsändamål
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar med handledning i sitt arbete de fysikaliska egenskaperna hos murmaterialen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar i sitt arbete materialens fysikaliska egenskaper

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara
-----------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa • bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utvärderar sitt arbete under handledning • beräknar arbets- och materialåtgång med handledning.
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utvärderar sitt arbete • beräknar arbets- och materialåtgången, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet.
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvärderar sitt arbete i enlighet med kvalitetskraven • utför arbetet enligt den beräknade åtgången

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Murning" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga genom att mura en byggnadsdel enligt ritningar på en byggarbetsplats. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Murning" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeringen ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeringen beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeringen presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningsvärigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeringen har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeringen rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeringen har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeringen under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeringen klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeringen ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeringen har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeringen ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeringen bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeringen ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeringen ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissar sig genom frågor att studeringen behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeringen och bedömarna prestationerna. Studeringen har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Murning" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.6 Plattsättning, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande kan

- göra upp en arbetsplan med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen och på basis av ritningarna beräkna det material som behövs för plattsättningen samt kan planera indelningen (i sid- och höjdd) av plattsättningen jämte skärmått
- planera en fogindelning, göra upp en plattsättningsplan och göra mätningar och beräkningar i anslutning till dem
- bedöma behovet av avjämning och spackling av plattunderlaget samt göra fuktmätningar av den yta som ska plattsättas
- plattsätta väggar och golv samt utföra underlags- och förbehandlingsarbeten i anslutning därtill
- ordna och färdigställa arbetsplatsen
- bearbeta plattor och hantera de material som används samt göra plattbruk klart för användning
- göra dilatationsfogar och tätningar med elastisk massa
- göra mätningar för att kvalitetssäkra ett färdigt arbete och bedöma kvaliteten på sitt eget arbete
- sortera avfall och återvinna material
- i sitt arbete beakta materialens egenskaper
- använda vanliga arbetsredskap vid plattsättningsarbeten
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • behöver handledning vid uppgörandet av arbetsplanen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • behärskar i huvudsak arbetsplanen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • behöver handledning i olika skeden av arbetets helhet • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna under handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • behöver handledning i behärskandet av arbetets helhet

	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför platsättningsarbetets helhet självständigt • håller ordning och reda på sin arbetsplats • genomför arbetet enligt arbetsplanen och den beräknade åtgången • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • behöver handledning för att nå ett slutresultat som uppfyller kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen, men behöver handledning på vissa punkter
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av arbetsmetoder

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • platsätter med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utför platsättning, men behöver handledning på vissa punkter
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör platsättningsarbeten utgående från planerna

Behärskande av arbetsredskap och material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen för platsättning i bekanta arbetssituationer, men behöver ibland handledning • skyddar och lagrar material med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • använder de mest centrala arbetsredskapen och materialen för platsättning i bekanta arbetssituationer • använder och lagrar material omsorgsfullt och ekonomiskt enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • väljer arbetsredskap som lämpar sig för arbetet och använder redskapen och materialen i varierande arbetssituationer • använder och lagrar material omsorgsfullt och ekonomiskt

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utläser från ritningar de objekt som ska plattsättas och plattsättningens storlek
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • gör en plattsättning på basis av ritningar och kan utgående från ritningarna beräkna arbets- och materialåtgången
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt dimensioneringen av plattsättningen inklusive skärmåtten

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner igen de vanligaste plattsättningsmaterialen och deras huvudsakliga användningsändamål
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • väljer ändamålsenliga material
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar i sitt arbete de fysikaliska egenskaperna hos materialen

Beaktande av kraven på plattsättningsunderlaget

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar handledd kraven på underlaget hos den yta som ska plattsättas
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar behovet av justering eller utjämning av plattsättningsunderlaget samt behovet av fuktisolering
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör fuktmätningar och bedömer självständigt plattsättningsunderlagets duglighet

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet

	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • meddelar de faror och risker som han/hon observerar • använder varierande arbetsmetoder med lämplig belastning

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången med handledning • utvärderar sitt arbete med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet • utvärderar sitt arbete
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför arbetet enligt den beräknade åtgången • utvärderar sitt arbete i enlighet med kvalitetskraven

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Plattsättning" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga att utföra plattsättningsarbeten på en byggarbetsplats. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Plattsättning" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningssvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissar sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Plattsättning" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.7 Timmerbyggande, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp

Krav på yrkesskicklighet

- Den studerande kan
- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen samt utföra material- och arbetsåtgångsberäkningar
- göra mätningsarbeten i anslutning till timmerbyggande
- uppföra små timmerbyggnader eller byggnadsdelar av timmer med färdiga knutförband och urtagningar
- ta emot, förflytta och bearbeta material som används vid timmerbyggande
- utföra de igångsättningsarbeten och avslutande arbeten som hör till arbetet
- sortera avfall och återvinna material
- ta byggplatsens övriga entreprenörer och aktörer i beaktande
- muntligt presentera och utvärdera sitt eget arbete och dess kvalitet
- i sitt arbete beakta materialens egenskaper och i synnerhet fuktens och klimatets inverkan på materialen
- ta i beaktande särdragen i timmerbyggandet och de krav sättningen ställer
- använda vanliga arbetsredskap vid timmerbyggande
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledt sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar handledd enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av arbetsmetoder

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • deltar i resningen av en timmerstomme som assisterande medarbetare utan att orsaka störningar • kryssmåter stommen och kontrollerar att den står i lod
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • deltar i resningen av en timmerstomme som assisterande medarbetare i ett arbetsteam • beaktar kryss- och lodmätningen under resningen av stommen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar i par tillsammans med en yrkesman och som medlem i ett arbetsteam vid montering eller rivning av en timmerstomme • kontrollerar att stommen står i lod och gör andra kontrollmätningar under resningen av stommen samt kan göra nödvändiga korrigeringar under resningen tack vare mätningarna

Behärskande av arbetsredskap och material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • använder vanliga arbetsredskap och utrustning vid timmerarbeten i bekanta och upprepande arbetssituationer, men behöver ibland handledning • skyddar och lagrar material med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • använder rätta verktyg i de olika arbetsskedena i bekanta situationer • använder och lagrar material omsorgsfullt och ekonomiskt enligt anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • väljer lämpliga arbetsredskap för arbetet och använder basverktygen under varierande förhållanden • använder och lagrar material självständigt på ett omsorgsfullt och ekonomiskt sätt

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utläser stockmarkeringar och material från ritningar
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • väljer material på basis av ritningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar materialåtgången utgående från ritningar och uppskattar den tid arbetet tar

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om en stockkonstruktions sättning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar med handledning i sitt arbete de fysikaliska egenskaperna hos material i stockkonstruktioner, så som en konstruktions sättning
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar i sitt arbete materialens fysikaliska egenskaper så som sättningens storlek, torkningen och fogarnas tätning • känner till timmerstommens funktion så väl att han/hon till exempel kan göra urfräsningar, tappar och stödbultar enligt ritningar

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa

	<ul style="list-style-type: none"> • bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet
--	---

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången med handledning • utvärderar sitt arbete med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet • utvärderar sitt arbete
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför arbetet enligt den beräknade åtgången • utvärderar sitt arbete i enlighet med kvalitetskraven

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Timmerbyggande" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga att utföra timmerbyggnadsarbeten på en byggarbetsplats. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Timmerbyggande" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningssvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissar sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Timmerbyggande" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.8 Byggnadsrenovering, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande kan

- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen samt utföra material- och arbetsåtgångsberäkningar
- göra rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbeten i anslutning till byggnadsrenovering
- göra mättningsarbeten med grundläggande mätredskap i anslutning till byggnadsrenovering
- göra form-, armerings-, betong- och rivningsarbeten i anslutning till byggnadsrenovering samt lappa betongytor
- rikta upp golv med pågjutning (till exempel efter installation av golvvärmslingor i badrum)
- eliminera källan till en mögelskada och reparera de skador som uppstått
- ta emot, lagra och skydda de material som behövs vid byggnadsrenovering och kan lagra material som ska återvinnas
- utföra de igångsättningsarbeten och avslutande arbeten som hör till arbetet
- sortera avfall och återvinna material
- bedöma kvaliteten på sitt arbete
- samarbeta med olika parter inom byggnadsrenoveringen
- i sitt arbete beakta materialens egenskaper och huvudprinciperna för hur konstruktionerna fungerar
- på ett säkert sätt använda vanliga arbetsredskap på en byggarbetsplats där renovering pågår
- vet vilka arbetssäkerhetsrisker gamla material, så som asbest, mögel och damm, utgör
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätthålla arbetsförmågan.

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledt sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar handledd enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utför med handledning de vanligaste rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbetena utan att orsaka störningar • gör arrangemang på en rivningsplats och hanterar rivningsavfall med handledning • använder de mest centrala arbetsredskapen, men behöver ibland handledning • utför handledd form-, armerings-, betong- och rivningsarbeten för öppningar och ursparingar samt lappar ytor av sten • gör handledd mättningsarbeten med grundläggande mätredskap • gör pågjutning med handledning i ett arbetsteam • avlägsnar handledd en mögelskadad träkonstruktion eller en del av den
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utför de vanligaste rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbetena utgående från givna anvisningar • gör de vanligaste arrangemangen på en rivningsplats och hanterar rivningsavfall utgående från givna anvisningar • använder de mest centrala arbetsredskapen • utför form-, armerings-, betong- och rivningsarbeten för öppningar och ursparingar samt lappar ytor av sten utgående från givna anvisningar • gör mättningsarbeten i en mättningsgrupp • gör pågjutning som medlem i ett arbetsteam

	<ul style="list-style-type: none"> • avlägsnar mögelskador i en träkonstruktion utgående från anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför de vanligaste rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbetena utgående från givna planer • gör arrangemang på rivningsplatsen samt hanterar och sorterar rivningsavfall enligt planerna med beaktande av omständigheterna • väljer lämpliga arbetsredskap för arbetet och använder arbetsredskapen i varierande arbetssituationer • utför form-, armerings-, betong- och rivningsarbeten för öppningar och ursparingar samt lappar ytor av sten utgående från givna planer • gör mättningsarbeten och jämför avvikelser med planerna • gör pågjutning i enlighet med planerna • känner en mögelskada i en träkonstruktion och fastställer skadans omfattning samt kan avlägsna skadekällan i enlighet med planerna

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utläser platsen för rivningen ur planerna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utläser platsen för rivningen ur planerna och kan handla enligt planen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • tolkar rivningsplaner och handlar självständigt enligt planerna med beaktande av specialsituationer

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner igen de vanligaste definitionerna i anslutning till rivningsarbeten, t.ex. sektionering och hantering av rivningsavfall • känner igen de vanligaste problemavfallen vid rivningsarbeten, t.ex. asbest • identifierar organoleptiskt de vanligaste fuktskadorna i konstruktioner, t.ex. mögel • identifierar de material som ska rivas och kan utföra rivningsarbeten enligt anvisningar • identifierar skador i en betongkonstruktion • känner igen de vanligaste fuktskadorna i träkonstruktioner och känner till riskkonstruktionerna • känner igen gamla konstruktioner • identifierar material som används för byggnadsreovering
--------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • respekterar gamla konstruktioner och strävar efter att bevara dem i mån av möjlighet
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • känner till de vanligaste definitionerna i anslutning till rivningsarbeten, t.ex. sektionering, hantering av rivningsavfall o.dyl. • känner igen de vanligaste problemavfallen vid rivningsarbeten och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem • identifierar organoleptiskt de vanligaste fuktskadorna i konstruktioner och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem • identifierar de material som ska rivas och känner till deras egenskaper samt kan utföra rivningsarbeten enligt anvisningar • känner till skadekällor • känner igen de vanligaste fuktskadorna i träkonstruktioner och vet varför de uppkommit • känner igen gamla konstruktioner och kan principerna för hur de fungerar • vet skillnaden mellan material som används för renovering och vanliga material • respekterar gamla konstruktioner och strävar efter att bevara dem i mån av möjlighet
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • känner till definitioner i anslutning till rivningsarbeten och kan tillämpa dem nästan självständigt i sitt arbete • känner igen problemavfall vid rivningsarbeten och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem samt kan handla nästan självständigt enligt dem • identifierar organoleptiskt de vanligaste fuktskadorna i konstruktioner och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem samt tar övriga utrymmen i beaktande • identifierar nästan alltid det material som ska rivas och vet vad som bör beaktas vid rivningen • identifierar skador i en betongkonstruktion och vet hur man reparerar dem • känner igen de vanligaste fuktskadorna i träkonstruktioner och känner till reparationsmetoderna • känner igen gamla konstruktioner och kan principerna för hur de fungerar samt kan reparera dem med handledning • känner till egenskaperna hos de material som ska användas vid renovering så väl att han kan dra nytta av dem i sitt eget arbete • respekterar gamla konstruktioner och strävar efter att bevara dem i mån av möjlighet

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna • är medveten om farliga ämnen i anslutning till renovering, t.ex. asbest, mögel och damm
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service • känner igen farliga material i anslutning till renovering, men behöver ännu handledning för att skydda sig mot dem
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa • bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet • kan skydda sig mot farliga ämnen i anslutning till renovering

Interaktion och samarbete

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • tar i enlighet med anvisningarna hänsyn till andra yrkesgruppers arbete på renoveringsplatsen • samarbetar med medlemmarna i arbetsteamet
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • tar hänsyn till andra yrkesgruppers arbete på renoveringsplatsen • samarbetar konstruktivt med olika slags människor och är en aktiv medlem i arbetsteamet
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar i sitt arbete den övriga verksamheten på renoveringsplatsen och främjar samarbete • samarbetar konstruktivt med olika slags människor och är en aktiv medlem i arbetsteamet samt främjar verksamheten mellan arbetsteamets kunder

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången med handledning • utvärderar sitt arbete med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet • utvärderar sitt arbete
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför arbetet enligt den beräknade åtgången • utvärderar sitt arbete i enlighet med kvalitetskraven

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Byggnadsrenovering" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga att utföra olika byggnadsrenoveringsarbeten i en byggnad som är under renovering. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Byggnadsrenovering" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klargöra om den studerande har inlärningssvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig

information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplatshandledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissar sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 – 3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Byggnadsreovering" baseras på bedömningen av yrkesprovet.

2.9 Byggnadsreovering av trähus, valbar yrkesinriktad examensdel 15 kp

---

Krav på yrkesskicklighet

Den studerande kan

- planera sitt arbete med hjälp av ritningar och/eller en arbetsbeskrivning för konstruktionen samt utföra material- och arbetsåtgångsberäkningar
- göra mätningar med grundläggande mätredskap i anslutning till byggnadsreovering
- rikta väggar, tak och golv
- ta emot, lagra och skydda de material som behövs vid byggnadsreovering och kan lagra material som ska återvinnas
- utföra de igångsättningsarbeten och avslutande arbeten som hör till arbetet
- sortera avfall och återvinna material
- bedöma kvaliteten på sitt arbete
- i sitt arbete beakta materialens egenskaper och huvudprinciperna för hur konstruktionerna fungerar
- på ett säkert sätt använda vanliga arbetsredskap på en byggarbetsplats där reovering pågår
- använda personlig skyddsutrustning, beakta arbetarskyddsaspekter och upprätta arbetsförmågan.

Den studerande känner till

- hur man eliminera källan till fukt och rötskador
- hur man gör rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbeten i anslutning till byggnadsreovering
- vilka arbetssäkerhetsrisker gamla material, så som asbest, mögel, damm och skadeinsekter utgör
- lokala byggtraditioner
- lagstiftning kring kulturmärkta hus

Bedömning

Behärskande av arbetsprocessen

Planering av det egna arbetet och uppgörande av planer

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • planerar handledt sitt eget arbete
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • planerar sitt eget arbete enligt givna anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • gör självständigt upp en genomförbar arbetsplan

Behärskande av arbetets helhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna med handledning
--------------	--

Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> iakttar arbetstiderna och följer de givna arbetsanvisningarna
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> iakttar arbetstiderna och följer arbetsanvisningarna samt förhandlar om eventuella avvikelser

Ekonomisk och kvalitativ verksamhet

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> arbetar handledd enligt de uppställda kvalitetsmålen
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> arbetar enligt de uppställda kvalitetsmålen och utvecklar sitt eget arbete för att uppnå kvalitetsmålen

Behärskande av arbetsmetoder, -redskap och -material

Behärskande av arbetsmetoder

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> utför med handledning de vanligaste rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbetena utan att orsaka störningar gör arrangemang på en rivningsplats och hanterar rivningsavfall med handledning använder de mest centrala arbetsredskapen, men behöver ibland handledning gör handledd mättningsarbeten med grundläggande mätredskap avlägsnar handledd en mögelskadad träkonstruktion eller en del av den
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> utför de vanligaste rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbetena utgående från givna anvisningar gör de vanligaste arrangemangen på en rivningsplats och hanterar rivningsavfall utgående från givna anvisningar använder de mest centrala arbetsredskapen gör mättningsarbeten i en mättningsgrupp avlägsnar mögelskador i en träkonstruktion utgående från anvisningar
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> utför de vanligaste rivnings-, stöd-, skydds- och förstärkningsarbetena utgående från givna planer gör arrangemang på rivningsplatsen samt hanterar och sorterar rivningsavfall enligt planerna med beaktande av omständigheterna väljer lämpliga arbetsredskap för arbetet och använder arbetsredskapen i varierande arbetssituationer gör mättningsarbeten och jämför avvikelser med planerna känner en mögelskada i en träkonstruktion och fastställer skadans omfattning samt kan avlägsna skadekällan i enlighet med planerna

Behärskande av den kunskap som ligger till grund för arbetet

Att tolka ritningar

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • utläser platsen för rivningen ur planerna
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utläser platsen för rivningen ur planerna och kan handla enligt planen
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • tolkar rivningsplaner och handlar självständigt enligt planerna med beaktande av specialsituationer

Kännedom om materialens egenskaper

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • känner igen de vanligaste definitionerna i anslutning till rivningsarbeten, t.ex. sektionering och hantering av rivningsavfall • känner igen de vanligaste problemavfallen vid rivningsarbeten, t.ex. as-best • identifierar organoleptiskt de vanligaste fuktskadorna i konstruktioner, t.ex. mögel • identifierar de material som ska rivas och kan utföra rivningsarbeten enligt anvisningar • känner igen de vanligaste fuktskadorna i träkonstruktioner och känner till riskkonstruktionerna • känner igen gamla konstruktioner • identifierar material som används för byggnadsreovering • respekterar gamla konstruktioner och strävar efter att bevara dem i mån av möjlighet
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • utläser platsen för rivningen ur planerna och kan handla enligt planen känner till de vanligaste definitionerna i anslutning till rivningsarbeten, t.ex. sektionering, hantering av rivningsavfall o.dyl. • känner igen de vanligaste problemavfallen vid rivningsarbeten och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem • identifierar organoleptiskt de vanligaste fuktskadorna i konstruktioner och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem • identifierar de material som ska rivas och känner till deras egenskaper samt kan utföra rivningsarbeten enligt anvisningar • känner till skadekällor • känner igen de vanligaste fuktskadorna i träkonstruktioner och vet varför de uppkommit • känner igen gamla konstruktioner och kan principerna för hur de fungerar • vet skillnaden mellan material som används för reovering och vanliga material

	<ul style="list-style-type: none"> • respekterar gamla konstruktioner och strävar efter att bevara dem i mån av möjlighet
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • känner till definitioner i anslutning till rivningsarbeten och kan tillämpa dem nästan självständigt i sitt arbete • känner igen problemavfall vid rivningsarbeten och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem samt kan handla nästan självständigt enligt dem • identifierar organoleptiskt de vanligaste fuktskadorna i konstruktioner och känner till de vanligaste rivningsanvisningarna för dem samt tar övriga utrymmen i beaktande • identifierar nästan alltid det material som ska rivas och vet vad som bör beaktas vid rivningen • identifierar skador i en betongkonstruktion och vet hur man reparerar dem • känner igen de vanligaste fuktskadorna i träkonstruktioner och känner till reparationsmetoderna • känner igen gamla konstruktioner och kan principerna för hur de fungerar samt kan reparera dem med handledning • känner till egenskaperna hos de material som ska användas vid renovering så väl att han kan dra nytta av dem i sitt eget arbete • respekterar gamla konstruktioner och strävar efter att bevara dem i mån av möjlighet

Nyckelkompetenser för livslångt lärande

Hälsa, säkerhet och funktionsförmåga

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • förhåller sig positivt till en säker verksamhet och tar inga risker i sitt arbete • iakttar de säkerhetsanvisningar som getts för arbetet och utsätter sig inte för fara • använder på ett säkert sätt skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder enligt anvisningarna • är medveten om farliga ämnen i anslutning till renovering, t.ex. asbest, mögel och damm
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • svarar för säkerheten i sin verksamhet • iakttar arbetsplatsens anvisningar och tar i sitt arbete hänsyn till de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen • säkerställer arbetsredskapens och materialens säkerhet samt avlägsnar söndriga arbetsredskap och för dem till service • känner igen farliga material i anslutning till renovering, men behöver ännu handledning för att skydda sig mot dem
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin verksamhet så att den blir säkrare • observerar och identifierar faror i arbetet och rapporterar dessa

	<ul style="list-style-type: none"> • bedömer hur väl skyddsutrustning, arbetsredskap och arbetsmetoder lämpar sig för det aktuella arbetet • kan skydda sig mot farliga ämnen i anslutning till renovering
--	---

Lärande och problemlösning

Nöjaktiga N1	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången med handledning • utvärderar sitt arbete med handledning
Goda G2	<ul style="list-style-type: none"> • beräknar arbets- och materialåtgången, men det finns fortfarande avvikelser i resultatet • utvärderar sitt arbete
Berömliga B3	<ul style="list-style-type: none"> • utför arbetet enligt den beräknade åtgången • utvärderar sitt arbete i enlighet med kvalitetskraven

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Den studerande påvisar sitt kunnande i examensdelen "Byggnadsrenovering av trä-hus" i ett yrkesprov genom att visa sin förmåga att utföra olika byggnadsrenoverings-arbeten i en byggnad som är under renovering. Omfattningen av arbetet ska vara tillräcklig för att det kunnande som påvisas ska täcka de i grunden och läroplanen angivna kraven på yrkesskicklighet. Yrkesprovet utförs om möjligt i en professionell miljö och studeranden förutsätts arbeta enligt samma arbetstider som övriga på arbetsplatsen. Om detta inte går att förverkliga bör yrkesprovet genomföras i en miljö som så långt möjligt liknar en arbetsplats. Yrkesprovet kan om detta krävs ske på flera arbetsplatser, på skolan eller delvis utföras på en arbetsplats och delvis på skolan.

Beskrivning av yrkesprovet

I yrkesprovet för examensdelen "Byggnadsrenovering av trähus" utför en studerande uppgifter som är relaterade till de krav på yrkeskunnande som är beskrivna i läroplanen. Under LIA-perioden bekantar sig studeranden med arbetsuppgifterna och har möjlighet att på ett naturligt sätt omsätta sina kunskaper till kunnande i en verklig arbetssituation. Vid yrkesprovet ska studeranden visa att hen behärskar de krav på yrkesskicklighet och det centrala kunnande som examensdelen förutsätter.

Studeranden ska göra upp en plan för yrkesprovet i god tid före yrkesprovets genomförande. I planen ska studeranden beskriva det egna arbetet och hur det centrala kunnandet framkommer i yrkesprovet. Under yrkesprovet ska studeranden presentera en beskrivning av verksamhetsprocesserna på arbetsplatsen.

Lärare har ansvar för att klarlägga om den studerande har inlärningssvårigheter eller andra hinder för att visa sitt kunnande. Dessa bör beaktas då yrkesprovet planeras så att studeranden har möjlighet att påvisa sitt kunnande.

Ansvarsfördelning för planering och genomförande av yrkesprov

Ålands yrkesgymnasium har huvudansvar för planering och genomförande av yrkesprovet. Yrkesgymnasiet har också ansvar för att yrkesrådet får vederbörlig information och att undervisningspersonal och handledare på arbetsplatsen får kunskap om regelverket för yrkesprovet.

Yrkesrådet ska godkänna yrkesprovets utformning. Yrkesrådet ska också övervaka att yrkesprovet sker enligt regelverket. Yrkesrådet behandlar rättelseyrkande över bedömning av yrkesprovet. Yrkesrådets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

Lärare har ansvar för att informera den studerande samt arbetsplatsens handledare om yrkesprovet och hur det bedöms. Lärare har ansvar för att yrkesprovet är så utformat att det motsvarar läroplanens mål och kravnivå för kunnande och yrkesskicklighet. Lärare kan neka studeranden rätt att delta i yrkesprovet om läraren bedömer att studerandens kunnande inte ligger på en sådan nivå att studeranden har tillräcklig yrkesskicklighet att avlägga provet med godkänd bedömning. Lärare deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömning av yrkesprovet tillsammans med arbetsplats-handledare.

Arbetsplatsens handledare deltar i planeringen av yrkesprovet. Handledaren har i samråd med läraren ansvar för att studeranden under LIA-perioden uppnår ett sådant kunnande att studeranden klarar yrkesprovets kravnivå. Handledaren deltar i utvärderingssamtalet och beslutar om bedömningen av yrkesprovet tillsammans med läraren.

Studeranden ska inhämta information om de krav på yrkesskicklighet för yrket som beskrivs i läroplanen. Studeranden har ansvar för att tillägna sig den kunskap och det yrkeskunnande som examensdelen kräver. Studeranden ska informera sig om yrkesprovets utformning och bedömningskriterier. Studeranden bestämmer tidpunkt för yrkesprovet tillsammans med ansvarig lärare och arbetsplatsens handledare. Studeranden ska bedöma sitt eget kunnande i en utvärdering och delta i utvärderingssamtalet. Studerandens utvärdering är i regel skriftlig, men av särskilda skäl kan studeranden ges möjlighet till muntlig utvärdering.

Bedömning av yrkesprovet

Lärare och arbetshandledare som bedömer yrkesprovet ska vara sakkunniga inom området. Bedömarna förvissar sig genom frågor att studeranden behärskar den kunskap och har det kunnande som kriterierna förutsätter. Vid bedömningen beaktas studerandens dokumenterade kunnande och kunskaper inom alla centrala delar av examensdelen. Vid utvärderingssamtalet diskuterar studeranden och bedömarna prestationerna. Studeranden har också vid samtalet möjlighet att ge tilläggsinformation.

Läraren och arbetsplatshandledaren tar gemensamt beslut om bedömningen. Bedömningen ges som vitsord enligt skala 1 –3 och vitsordet ges utifrån de mål och bedömningskriterier som är fastställda för examensdelen.

Bedömarna ska dokumentera och motivera sin bedömning på en fastställd blankett.

Bedömningen av examensdelen "Byggnadsreovering" baseras på bedömningen av yrkesprovet.